

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm || Ianvarii Et Febrvarii

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10258

De S. Ansberto episcopo Rothomagen[sis].

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77365](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77365)

Beatus autem Nicephorus postquam vidit transgressum esse Sapricium, magna voce dicit liſtoribus: Ego sum Christianus, & credo in nomen Domini nostri Iesu Christi, quem iste negavit. Me ergo iam pro ipso ferite. Liſtores vero non ausi sunt eum ferire absque iussu Preſidis, mirati sunt autem omnes, quod se ita ad mortem tradiderit. Liberè enim dicebat: Sum Christianus, & dijs vestris non sacrifico. Vnus autem ex liſtoribus currès, renunciauit Preſidi, dicens: Sapricius quidem pollicetur se dijs sacrificaturum: est verò illic quidam alius qui vult mori propter eum, qui dicitur Christus, clamans & dicens liberè: Christianus sum, & dijs vestris non sacrifico, nec obedio edictis Imperatorum. Postquam hæc autem audivit Preſes, in eum tulit sententiam, dicens: Si non sacrificat dijs immortalibus, prout iusserunt Imperatores, iubeo eum mori gladio. Sapricium verò sinite abire. Tunc accipientes sanctum Nicephorum, eum capite truncarunt, vt Preſes iusserat, nono mensis Februarij: & sic cõsummatuſ fuit in Christo sanctus martyr Christi Nicephorus: & ascendit in celos coronatus, per fidem in Christum, charitatemq; & humilitatem. Quoniam enim propensus fuit ad charitatem & humilitatem, ideò fuit redimitus corona martyrij, & dignatus est referri in numerum martyrum: Ad laudem & gloriam magni Dei & Seruatoris nostri Iesu Christi: Cui gloria & potentia nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

Nicephorus accipit coronam Sapricij.

VITA S. ANSBERTI EPISCOPI ROTHOMAGENSIS, AB ANGRADO MONACHO SCRIPTA, & dedicata Hilberto Abbati Fontanellenſi.

FEBRUAR. 9.

Genus & patria Ansberti.

O tempore quo scepra regni Frãcorum gubernabat Clotarius filius Clodouci regis & Bathildis reginæ vnã cum germanis suis, videlicet Childerico & Theodorico, sanctæ recordationis ecclesiæ Rothomagensis antistes Ansbertus, virtutibus clarus, ac sacerdotio dignus, à patre Siuino, & pago Veliocassino patrimonioque, vocabulo Calcegio, nobili erat ortus genere. Sed repudiato stemmate patrum, mox vt valuit, sola conditoris paternitate elegit censeri. Denique præfatus genitor ipsius sub prædictis regibus militauit, & vitæ præsentis cunctis mortalibus commune debitũ soluit. Sed hanc terrenæ dignitatis originem & patrum gloriam in beato viro non necesse remur enumerare, cum omnis ei gloria de amore veritatis & cõtemptu fuerit mundi. Nam nobilitatem sui generis in pueritiâ æuo iam quasi fastidiès, & solius Christi desiderio anhelans, cunctos superuacuos horrebat honores. Traditur deindè à parentibus magistris strenuis, literis erudiendus. Eruditur sine aliqua suorum instantia, fuerat nanq; in eo dulcis infantia, modesta pueritia, grauis adolescentia. Qui cum adultus, pubertatis excederet annos, secularis eius pater, vt vnicum eum diligès, venationibus eum occupari, & dulcedine seculi armari cupiebat. Sed quo oblectabatur grandæuus pater, adoleſcens filius per omnia fastidiebat.

Traditur literarum studijs.

* generosissimam

Despondetur ei nobilissimæ puella.

Nota præceteram illustriſ virginitis.

His diebus quidam illustriſ, Rotbertus nomine, generosa ex stirpe proditus, gerulus fuerat annuli regis Clotarij. Cuius filiam * religiosissimam ac nobilissimam Angadrisinam prædictus illustriſ Siuinus à præfato inclyto Rotberto expetijt, volens eam suo iuueni filio Ansberto sociari. Nec mora, præbens assensum eius petitioni prædictus illustriſ Rotbertus, constituto die, casto iuueni casta despondetur & puella. Denique ambo integritatem mentis & corporis castè seruare cupientes, omnipotentem deprecabantur Dominum, vt voluptatum venena à cordibus eorum dignaretur repellere. Deindè orante beata Angadrisina virgine, vt speciositas illius in deformitatem verteretur, illic Dominus preces eius exaudiuit. Nam facies illius ita exulcerata ac immundissima lepra cooperta mox apparuit, vt à confortijs hominum, qui cunque eam vidisset, exemplò segregandam decerneret. Medicorum deindè concurrat frequentia iussu genitoris, vt soboli charæ si quiuissent opitulari medelis, collatis præmijs, digni munerarentur. Sed quanto instantiùs huic operi insistebant, tanto Christi sponsa deformior vlcerosiorque apparebat. Tum pater diuinitùs circa suam sobolem hoc fieri intelligens, inquirebat ab ea,

ab ea, utrum in virginitatis voto vitam elegisset definire. Opto, inquit, mi genitor, & totis visibus exoro altissimi pietatem, ut continentia & pudicitia, non effrenata luxuria, effici merear famula. Nam Christus, quem concupiui sponsum, ipse mihi hanc corporis infert molestiam, ut animae tribuat nitorem. Qui mihi custos erit perpetuus, & in virginitatis proposito concedet perseverare perenniter. Delectat hæc vita presens, pater pie, sed decipit: quia omne quod in mundo est, vanitas est & concupiscentia oculorum: & mundus transiit, & concupiscentia eius. Qui autem fecerit voluntatem Dei, manet in æternum: sicut & Dominus manet in æternum. Hæc audiens pater, illustrem accessit Siuuinum, & quæ circa præfatam suam sobolem gesta erant, lucidè pandit. Ad hæc Siuuinus respondit: Voluntatem Domini in omnibus sequi oportet, neque eius nutui villo modo contraire velle: cuius iudicia licet sint occulta, semper tamen iusta. Vocatus quoque affuit & beatus Ansbertus, vbi dissociabilem condidit libellum, ut sancta virgo Angadrisina, non sua, sed Domini vocaretur sponsa. Hoc factò, ad Rothomagum urbem sancto Antistiti dirigitur Audoeno, ut eius benedictione percepta, & sacro velamine operata, in virginitatis proposito consecrari mereretur. Quo patrato, pristina pulchritudini & speciei eleganti exemplò est reddita, ita ut cuncti audientes dicerent, quia eam Christus sibi sponsam elegisset perennem.

Sequenti quoque tempore sancta gubernatrix efficitur cœnobij, quod est situm in pago Bellouacensi, prope muros urbis Bellouaci. Genitor quoque huius sanctæ virginis, illustris Rotbertus, & frater eius Albertus, auunculi erant sancti patris Lantberti successoris in ordine regiminis beati Vuandregisili, originem ducentes ex territorio Taranensi. Ex quibus præfatus Albertus sub prædicto abbate Lantberto sequenti tempore in Fontanella monasterio monachus efficitur.

Post hæc vir Domini Ansbertus in aulam regis, licet nolens, à genitore perductus, sicut erat acumine ingenij clarus, cœpit esse aulicus scriba doctus, conditorque regalium privilegiorum, & gerulus annuli regalis, quo eadem signabantur privilegia. Vbi positus, piæ doctrinæ atque humilitatis exemplis ad Dominum se conuertens, seculum relinquere, & ad monasteria declinare curabat. Atque ita in laico adhuc habitu constitutus, prædicatione sancta & sapientiæ doctrina plures exhortando, inuitabat ad præmia felicitatis aternæ: ac sic quotidie in Domino proficiens atque succrescens, gratiam sibi à Christo collatam augmentare curabat. Cum verò coram rege & principibus consueto more diuersa musicæ artis instrumenta in chordis & tibijs audiret personantia, aiebat sibi: O bone conditor, quale erit te diligentibus canticum indeficiens in celestibus audire angelorum, quamque suaue ac delectabile sanctorum choris concinentibus, & laudes tibi creatori indeficienter personantibus, si tantam mortalibus præbes industriam, ut peritia artis ac suauitas cantilenæ prouocent animos audientium, ut te Deum creatorem omnium deuotè collaudent: Addebatque: Laudate Dominum omnes fideles in tympano & choro, laudate eum in chordis & organo, &c. vsque ad finem Psalmi.

Denique in aula regis manens, etiam euangelij non immemor, vbi ait, Nisi quis reliquerit omnia, non potest meus esse discipulus: Deo prouidente, & sibi inspirante, elegit militiam relinquere terrenam, & celesti regi militare. Tunc igne diuini amoris accensus, ac sancti spiritus lumine perfusus, à palatio egressus, nullique sodalium ac sibi famulantium cõsisteri volens suam voluntatem, arripuit iter, quod ad prouinciam ducit Rothomagensem, peruenitque ad Fontanellam cœnobium, situm in territorio Rothomagensi, super magnum fluuium Sequanæ, vbi sacerdos Domini clarus Vuandregisilus monasterium construxerat, atque cum magna monachorum cohorte, sub sanctæ regule iugo laudabilem ducebat vitam. Cum verò in eodem monasterio, iubente viro sancto, secundum ordinem monasticum in hospitio fuisset receptus, cœpit ministrum humiliter implorare, quatenus sancti monasterij patrem mereretur videre. Et cum ministri pio patri imperata nunciassent, tandem præfatum elegantem iuuenem in præsentiam sui adduci fecit. Tum humi prostratus, Christumque in tanto patre manentem humiliter adorans, postulabat ab eo monachum se fieri. Nam corpore & mente seculo se renunciatum aiebat, comamque capitis sui in Christi amore ut iuberet deponi, obnixè flagitabat. Audiens autem venerandus pater sanctam & Deo dignam eius postulationem, inducias cõsulendi super hoc dicebat habere se velle, ut sicut apostolica & monastica docet regula, sciret ad quod venerat. Quibus expletis, spiritualium fratrum con-

1. Iohan. 2.

Redit ei
sua pulchri-
tudo sacro
accepto ve-
lamine.Auunculi
S. Lãberti,
postea epis-
copi Lu-
gdunensis.Ansbertus
fit magnus
in aula.

Psal. 150.

Luc. 14.

Relicta clã
aula, cõfert
se ad mo-
nasterium.

Mutat habitum. filia suscipiens inclytus pater, pia eius vota, veluti postulauerat impleuit, clericatusque habitu decoratum reddiderunt.

Sicque ex eo tempore cepit ipse vir Dei amore sanctarum scripturarum legendo feruere, assidueque dulcissimos earum fractus intelligendo carpere. Cumque acumen ingenij in prefato iuene beatus pater Vuandregisilus pollere cerneret, diuerfori voluminum copiam concite ei tribui iussit. Quæ cum sedule legendo percurreret, cuiusdam sancti patris sententiam reperit scriptam, continentem hunc modum: Monachus uiuat in monasterio sub vnius disciplina patris, consortioque multorum, ut ab alio discat humilitatem, ab alio patientiam. Hæc & cetera legendo percurrens, oculosque lachrymarum imbre perfundens, tractare attentissime cepit, qualiter hæc operando ualeret implere. Primò quidem custodem omnium virtutum humilitatem in corde suo studuit fundamentum iacere, imitans illum, qui ait: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Et ita Christi iugo suauis & oneri eius leui deuota submittebat colla, factus est in cœtu monachorum cunctis humilior, omnibusque obediens, vigilijs frequens, orationibus assiduus, spiritu feruens, spe gaudens, Domino sine intermissione seruens. Cui etiam data erat ex compunctione cordis per infusionem spiritus sancti effusio lachrymarum. Et cum ante vigiliarum horas confurgens, precibus deuotis incumbens lassesceret, signo tacto ad excitandos fratres, quò laudes Domini decantarent, in conuentu orationis prior omnibus se presentabat: in hoc etiam, sicut & in ceteris actibus, imitabilem monachis viam demonstrans, ita ut vir Dei, qui regimini præerat loci, multos obiurgando corriperet, & eorum pusillanimitatem redargueret, pro eo quòd præfatus iuuenis nupèr conuersus, in Dei opere & obseruatione legis eos præueniret. Et cepit eum charius diligere, sicut monastica docet norma, nitore religionis deuotè polentem, omnibus modis diligendum. Quadam nanque die in conuentu omnium monachorum, præclarum Domini sacerdotem Vuandregisilum humiliter exorabat, ut licitum sibi foret in opere manuum quotidiano cum licentia patris extra solitum fratrum opus insistere, ut sua mortificaret membra, quæ erant sibi obstantia super terram. Hæc eo implorante, gratias omnipotenti Deo fratres agentes, admirabantur super eius Deo digna deuotione. Cumque à patre spiritali, quod petierat, sibi indultum gauderet, cepit postulata cum magna implere deuotione.

Quodam enim tempore à climate meridiano, distātem à prefato cœnobio passus ferè quingentos, hortatu eiusdem viri Dei, B. Vuandregisilus vineam plantare & excolere cepit. Quo in loco prefatus vir Domini Ansbertus, dum vnà cū fratribus operaretur, Theodoricus adolescens, futurus rex, venatibus, ut sibi gentilitium erat, insistens, ad prefatum Dei hominem accessit, quia nouerat eum prudentem doctrina, humilem cultu, sanctissimū imitatione. Nam à sancto pontifice Audoëno Rothomagensis ecclesiæ, iam fuerat presbyter consecratus. Quem idem homo Christi, & sancta benedictione muniuit, & sacerdotali autoritate de plurimis sanctæ doctrinæ hortamentis instruxit, insuper & regem cum futurum esse prædixit. Quo negante id futurum esse, respondit vir Dei: Scias, quia honore regni sublimaberis: sed noueris te multa aduersa in regno perpesurum, sicque laboriosissime triumphum de hostibus tuis adepturū. Quod postea rei probauit euentus. Ad hæc adolescens intulit Theodoricus: Si pia omnipotentis Dei ordinatio me in culmine dominantem constituerit regni, opto te dignum Deo fieri antistitem, ut perpetua sanctæque doctrina crescat Ecclesia fidelium. Cumque sacerdos indignum se tanto onere ferendo diceret, ipsumque ex successione hereditaria regni fastigia amplius conscendere debere intimaret, & ille adhuc dubitans permaneret, adiecit vir sanctus: In hoc noueris meis fidem accommodandam verbis, si hodiè hyemali tempore locus, in quo tabernaculum consistit, qui nunc tritus ob vestigia calcantium videtur, viridem produxerit herbam, sicque iuxta vestigia eiusdem tentorij, ceteris agri partibus viridior maneat in æuum. Quod ita secundum sermonem hominis Dei euenisse, omnibus illò aduentibus indicium est, ita ut vsque ad hæc diem locus ille viridior reliqua agri parte appareat, in modum tentorij ibi quondam fixi, siue hyemali, siue æstiuo tempore. O magna & inclyta istius sancti gloria, cuius laudabile meritum tali uoluit omnipotens signo demonstrare: ut qui ueluti palma in domo Christi florebat, tali præfatio virtutis manifestaretur populis. Et cum prædictus vir Dei ab opere manuum paululum vacasset, paruissimo refocillatus somno, rursum meditationi diuinæ omni conatu erat insistens. Cumque

Hieronym.
Epistola 4.
ad Rusticū
monachū.

Matth. ii.

Præclara de
se præber
exempla.

Ansbertus
p̄dicat Theo-
doricō
adolescēti,
illū regem
esse futurū.

Locus per-
petuò viri-
dens.

Cumq; tantæ humilitatis atq; obedientiæ seu deuotionis lumine radiaret, veræ charitatis feruor omnium circa illum corda inflammauerat, vt miro à cunctis veneraretur affectu. Ipse verò semper ardēs desiderio futuræ gloriæ, indeficiēs erat in opere Domini.

Ergo opere precium videtur nūc narrare, qualiter vir sanctus in regiminis loco subrogatus & cōstitutus sit. Denique cū in inclytus Domini sacerdos Vuandregifilus per viginti ferè annorum spatia hoc cœnobium à primo ædificationis die in regimine tenuisset, iamq; foret in decrepita ætate positus, ante transitus sui ex hac vita diem languore correptus, ad extrema peruenit. Interrogatq; cum lachrymabili voce vniuersum agmen monachorum, quem ex semetipsis eligerent rectorem. Quibus fertur tale reddidisse eloquium: Duo sunt in præsentia nostra, charissimi filij mei, hos subrogate rectores. Meumq; fragilem recessum vestris protegit, atque mearum admonitionum semper memento te. Christo, summo pastori, vestri hodiè curam committo, qui vos vsq; in finem perenni tutela conseruet. Quo in celestis regni societatem ab angelicis choris suscepto, omnis caterua monachorum, Christi Domini exorat pietatem, triduanū celebrās ieiunium. Quo expleto, iubente Deo, eligit famulum Domini Lambertum, religione præclarum & genere nobilem, ex territorio Taruanensi ortum: cuius genitor Erlebertus vocabatur, qui plurima prædia prædicto loco Fontanellensi in eadem Taruanensi regione felici munere largitus est. Erat autem venerādus pater Lambertus charitate plenus, pudicitia supereminens, fide firmus, consilij prouidus, in bonitate laudabilis, in colloquijs affabilis, vultu & statura decorus, venerādus omnibus, & in Christi religione feruens: Et inspirante gratia diuinæ charitatis, beatum Christi famulum Ansbertum idem venerabilis pater venerabatur vt patrem, diligebat vt filium. Eratq; eis in Domino cor vnum, & anima vna. Is autem, qui regiminis susceperat curam, ad cōsulta sancti patris Ansberti, in tractando gregem Christi secundum normam patrum sanctorum, strenuè cuncta atque irreprehensibiliter gerebat. Quorum exemplis piæ actionis ac verborum sedulis exhortationibus plurimi excitati, carpebant itinera sanctæ conuersionis.

Vuandregifilus obdormit in Domino.
Lambertus succedit Vuandregifilo.

Lamberti virtutes.

Huic venerando patri Lamberto Theodoricus rex, filius Clodouei regis & Bathilde reginæ, largitus est patrimonium aliquod, cuius est vocabulum Dufera, quod situm erat vltra fluium Rhodanum in regione, quæ propriè vocatur Prouincia, eo videlicet modo, vt hoc prædium monachis in cœnobio Fontanellæ morantibus luminaria ministraret in ecclesia, in oleo & ceteris huius rei necessarijs. In quo loco prædictus pater egregium condidit cœnobium monachorum, directis ex cœnobio Fontanella monachis, qui illud laudabile opus diligenter executi sunt. Et de prædio paruo magnum habens extat monasterium monachorum, & in illa regione ab alijs præcipuum. Quod per multa annorum curricula ditiori præfati monasterij Fontanellensis subiectum erat, donè diuisione regni, & discordia principum, & incurfione nefandæ gētis Agarenorum, cum alijs venerabilibus locis aliquanto depopulatum tempore, finem subiectionis fecit.

Dufera attribuit monasterio Fontanellensi.

Sub huius etiam regimine, beatus Ermelandus ex prædicto monasterio Fontanella, rogante venerabili pontifice Paschario Nemetensis vrbis, in eandem regionem Nemetensem ab ipso patre Lamberto directus, in quadam insula aluei Ligeris, quæ vocabatur Antrum, iuxta nominis eiusdem proprietatem monachorū venerabile ædificauit cœnobium. In cuius largitione prædictus antistes Pascharius statuit, vt post decessum eiusdem venerādi patris Ermelandi, ex monasterio Fontanella per cuncta succedentia tempora sibi instituāt rectores, vniuersi præfati loci habitatores, veluti largitiones eiusdem loci, quæ adhuc in præfato monasterio Fontanella seruantur, apertissimè declarant.

Monasterium ab Ermelando constructum.

Prædicto etiam patre Lamberto regimen loci tenente, beatus Christi pontifex Erenbertus Tolosæ vrbis, & sanctus presbyter Condedus & anachoreta, Britannia insula ortus, in prædicto monasterio Fontanella Deo dignum & nomen assumpserūt & habitum. Plurima enim de tātō patre, nisi ad alia festināsemus, Deo digna & loco vtilia, per eum & sub eius regimine gesta, dici poterant, quæ in eius gestis olim plenius memoriæ tradidimus posteris intimanda.

Erenbertus episcopus & Condedus presbyter petunt monasterium.

Quo verò ordine in Lugduno, celeberrima vrbe Gallia, pontifex sit subrogatus, breui sermone narrabimus. Defuncto igitur sancto Genesio, præfule eiusdem vrbis, cuius Deo dignam vitam laudabilia cōmendant gesta, ilicò pius rex Theodoricus & inclytus princeps Pipinus, Anfegili filius, consobrini videlicet beati patris Vuandregifili, cum

Lantbertus
nolens fit
episcopus
Lugdunen-
sis.

proceribus palatii salubre agentes cōsiliū, diuina vtiq̄e prouidente iussione, in præfata vrbe cum vnanimi eiusdem regionis populi voto, eiusdem vr̄bis cum consuetuerunt antistitem. Sed cū diū, humilitate nimia renitens, nollet suscipere, regali iussione & sacerdotali electione compulsus, præfata metropoleos vr̄bis ordinatur pontifex. Sicq̄e ad eandem prouinciam cum honore sacerdotij sui condigno directus, humilitatis ac sanctæ prædicationis piæq̄e actionis exemplis, gregem Christi sedulo moderamine irreprehensibiliter rexit. Ibiq̄; à Domino vocatus, vinculis terrenæ corruptionis exutus, ad supernæ ciuitatis gaudia feliciter migravit.

Ansbertus
præficitur
monasterio
Fontancl-
lenſi.

In prædicto verò cœnobio Fontanella, post recessum sancti pontificis Lantberti, diuino nutu iuuante, vnanimis eiusdem congregationis monachi beatum Ansbertum sibi elegerunt præesse rectorem. Ipse autem post susceptam regiminis curam, assidue meditabatur, quale suscepisset onus, videlicet commissi à Domino gregis regere animas, & multorum seruire moribus. Et quia erat apprime sanctarum scripturarum scientia imbutus, commissi sibi gregi indefinenter erogabat pabula æternæ viriditatis, verbis & actibus itinera monstrans sanctæ conuersationis. Erat enim sicut ceteris prælatus, ita cunctis humilior. In vestitu vilis, in cibo mediocris. Abstinentiæ iungi deditus, pudicitia ornatissimus, hilaritate cordis & corporis clarus, patientiæ virtute ac charitatis obsequio, eleemosynarumq̄e largitionibus abundantissime cumulatus. His virtutum sanctarum operibus adornatus, in medio fratrum veluti lampas refulgebat accensa. Quadam nanque die, cū more solito edicta legis diuinæ in conuentu omnium recitaret, ita ex affluentia eloquiorum illius nimio charitatis ardore reddita sunt audientium corda flammiuosa, vt plurimi ex illis ad lachrymas compulsi, immensas omnipotenti Deo gratias redderent, dicentes: Benedictus Deus, qui talem non nostri merito, sed suæ pietatis intuitu dedit nobis rectorem. Diligebatur enim à cunctis, vt verus pater: &

Amari ma-
iorem
timere.

ipsi ab eo, sicuti deuoti filij. Ipse autem studebat semper plus amari, quam timeri, & per uigili curam in animabus saluandis animū defigere. Cū igitur eiusdem beati viri prærogatiua meritorum longius claresceret, confluebant passim ad eum plurimi, saluationis suæ salubria experentes consilia. Et quoniam sacerdotij dignitate fulgebat, confluentium ad se confessiones suscipiebat, monita eis salutis impartiens, quomodo salui esse possent, & vias iustitiæ sine defectu alicuius tēdij immobiliter retinerēt. Cuius doctrina & exhortationibus plurimi corroborati munitiq̄e, ad conuersionis festinantes gratiam, plurima deferebāt dona in speciebus diuersis preciosorum metallorum, sed & possessionum prædia nonnulla, in diuersis sita territorijs: quæ cuncta curiosus lector, inspectis testamentis seu largitionibus eorundem fidelium, facile reperiet. Quæ etiam, vt multis liquidò patet, multimodam millenarij numeri effecerunt summam. Erat enim secundum Deū religionis sanctitate omnimodis ornatus: in seculo quoq̄e astutia prudens: eiusque bonitatis ac religionis opinio longè lateq̄e laudabilis, immò imitabilis vbiq̄e percucurrit.

Multa con-
feruntur
monasterio
Fontancl-
lenſi.

In præfato nanque venerabili Fontanellenſi monasterio, inter felicia bonitatis suæ gesta, etiam xenodochium imbecillium ac decrepitorū pauperum, instar duodeni Apostolici numeri, constituit, deputatis eisdem rebus, quæ sufficienter præberent alimoniam. Alias quoq̄e duas constituit in eodem monasterio pauperum Christi debiliū mansiones, quas in octonario ex multis sacro numero, singulatim octonos habitare fecit. Quibus sine indigētia quotidianum largiri victum perenniter censuit. Horum vacatio nulla erat alia, nisi horis constitutis diurnis nocturnisve, in domo Domini reficere, orationi ac vacationi diuinæ deuotè insistere, ac tempore sancti sacrificij pro salute & saluatione populi Christiani, Ecclesiæq̄e catholica vbiq̄e diffusa victimam salutarem offerre. O magna & incluta istius sancti patris opera, quæ non tantum verbis volant, quantum virtutibus constant.

S. Audoēni
obitus.

Sed his interim omiſſis, nunc iuuante superne pietatis gratia, narrare aggredior, qualiter idem vir venerandus pontificatus conscenderit gradum. His enim diebus contigit, vt beatus Audoēnus, Rothomagensis vr̄bis pontifex, plenus virtutibus & sanctis actibus, à Domino vocatus, migraret è mundo feliciter. In cuius exequijs beatus pater Ansbertus, vnā cum aliquibus monachorum suorum, clericorumq̄; ac sacerdotū Christi cohorte plurima affuit. Qui vigilias eius sacre depositionis solenniter celebrantes, dignis exequiarum honorarunt debita seruitute obsequijs. Post cuius sacrum transitum,

rum, nè ecclesia de pastore amisso iacturam pateretur, cuncti Rothomagensis vrbis ciues, missa petitione ad Theodoricum gloriosum regem, cum eius permisso & autoritate, beatum Anbertum sibi elegerunt consecrari antistitem. Quorum electioni congaudens rex, quoniam in eodem sancto patre sapientiam assatum redundare & religionem pollere cognouerat, ilico eorum annuens petitionis electioni, exemplò legatos dirigit, qui eundem Christi famulum regias perducerent ad ædes. Nec mora: legati ad beatum patrem Anbertum peruenientes, mandata regis pandunt, ad aulam regiam ire compellunt. Morabatur enim præfatus rex in villa Clypiaco, quæ sita est in Parisiaco territorio, vbi conuentum magnum populorum habens, de vilitate ac tutela regni tractabat, vt ad eius consultum, veluti agere consueuerat, (nam confessor illius erat) de regni negocijs tractaret. Sed cum supradictus vir Dei hoc audisset, ilico agnouit, non aliud ista euocatione fieri, nisi electioni ciuium Rothomagensium in ipso, regem assensum præbere velle. Fertur etiam legatis regis respondisse causa eximia humilitatis, indignum se fore officio curæ pastoralis. Qui festinanter retulerunt regi, nunciando quale responsum acceperant. Secundò quoq; ad eum mittens rex, callidè intulit, nullo modo contra suam voluntatem, postquam vnà loquerentur, super ordine pontificatus agere se velle. At ille, vt erat sanctæ simplicitatis sapientia plenus, ad eundem regem ire deliberauit. Tunc eligentibus ciuibus præfatæ vrbis metropoleos, cum vnanimi voto sanctorum sacerdotum, regis & principum eligitur, trahitur, atq; in eodem palatio à S. Lamberto Archiepiscopo sedis Lugdunensis, alijsq; sanctis præsulibus, qui ad hoc generale placitum conuenerant, in pontificem consecratur ecclesiæ Rothomagensis, diuina vtiq; prouidente ordinatione, vt qui in paucis fidelis extiterat, supra multa à Domino constitutus, abundantem daret suæ in tempore familiæ tritici mensuram.

Ei successor
eligitur S.
Anbertus.

Anbertus,
regis cōfessarius.

Cōsecratur
pontifex ecclesiæ Rothomagensis.

Luc. 12.

Deindè in pontificatus honore & onere sublimatus, cœpit opere sanctitatis amplius clarescere, prædicationis lumine vbiq; radiare, & velut lucerna accensa, non iam sub modio, sed super candelabrum posita, errorum tenebris depulsis, viam veritatis cunctis monstrare, pietati & misericordiæ erga omnes operam dare, pauperum indefinenter curam agere, viduarum & pupillorum causas defendere, peregrinorum & hospitem susceptionibus magnoperè studere, eleemosynarum distributionem largiter & hilariter cunctis administrare. Hæc & his similia exempla subiecta sibi plebi indefinenter festinauit monstrare. Floruit enim sub ipso Christi ecclesia, sicut monasterium antè floruerat. Creuit gratijs, decreuit metallis. Aliquando enim ingrediens locum, vbi ecclesiæ thesauri reconditi erant, ipsos sibi iussit presentari & aliqua distribui, plurima reseruans, vt eleemosynæ pia largitio è sinu sanctæ matris ecclesiæ cum pietatis fructu benignè procederet. Nam quæ ociosè diù congesta fuerant, ad reprimendam famis validæ penuriam, quæ tunc populos vndiquè grauiter premebat, dignis tandem indigentium vrbibus deputauit, & dudum defunctis thesauros suos misti. Alieni temporis vitia, dispensationem fecit suam. Contigit enim tunc pauperum turbam præ foribus conclamare, eleemosynam petendo. Quibus ille auditis, ac reminiscens diuinæ sententiæ dicentis: Qui obturat aures suas ad clamorem pauperis, & ipse clamabit, & nõ exaudietur: largiter eis eleemosynam tribuit, cunctosque gaudentes redire fecit ad propria. Sicq; postmodum cum in sede vrbis suæ Missarum solennia solenniter celebraret, populi dicecessis suæ vndiquè ad eum confluerant, virorum ac mulierum multitudo magna. Lecta autem sancti euangelij lectione, conuersus ad populum, multa cœpit eis ventura prædicere, aduersa simul & prospera esse cauenda, & vt nec vnum frangeret, nec alterum extolleret. Aeternæ felicitatis præmia, auida intentione esse quærenda commonuit. Et cum multa eis præsentia ac futura per illustrationem sancti spiritus prænunciaret, ex tam excellenti prædicationis gratia sibi data, omnes compuncti & igne diuini amoris succensi, ad poenitentiam agendam, & cætera bonorum operum exercitia peragenda accensi sunt, grates omnimodas agentes summo omnium bonorum largitori, qui talem eis non sui merito, sed propria pietate concesserat doctorem, vt eorum temperaret multiformiter moerorem de eo, quem nupèr corporali visu amiserant, pastore. Et quia cuncta gaudebat ecclesia super pio pastore, vrbis congratulabatur egregio prædicatori, & patria omnis exultabat magnificè in tam sapiente ac prudente consiliario. Expletis autem Missarum solennijs, cunctos ciues, nobiles videlicet & ignobiles, introduci iussit ad præparata conuiuia. Vbi cum ordinatè & dispositè fecisset omnes

Prou. 21.

Multa ventura prædicat populo in cōcione.

2 Cor. 8. discumbere, ipse ad mensam pauperum resedit, imitans illum, qui cum esset dives, propter nos pauper factus est: qui etiam in retributione iustorum dicturum se esse promissit: **Matth. 25.** **Quandiu fecistis vni de minimis his meis, mihi fecistis.** O quam praeclarum pontificem, qui suae familiae duplicem dabat alimoniam quotidie, cum & corpora replebat cibo terreno, animasque reficiebat verbo diuino.

Cum vero pro salute animarum attentissime vigilaret, etiam archidiaconos conuocans, de praedicatione populorum & ecclesiarum restauratione & honore, maximam gerere curam sedule commonebat. Censuram etiam, qui de vicis publicis canonico ordine ad partem pontificis persolui consueuerant, gratuita benignitate in restorationibus ecclesiarum benignissime presbyteris indulgit earundem Dei aedium. Studebat enim amore potius regere, quam terrore dominari. Denique ut primum pontificali potitus est gradu, prima ei cura concordiae fuit, & praecipuus labor fraternam dilectionem inuiolabilem custodiri. Iam vero illam suam profluam in omnes charitatem, nulla vnquam ad plenum effari valet lingua.

Interea dum multimodam eius in omnes gratiam memoro, etiam super Fontanelensis coenobij sancta monachorum congregatione quantam sollicitudinem & peragilem curam indefinenter habuerit, testatur inter reliqua praerogatiuae eius gesta, etiam priuilegij sui autoritas, quam praedicti coenobij habitatoribus ob Dei amorem & sanctorum reuerentiam summa deuotione edidit. Denique cum sanctorum sacerdotum & omnium citium Rothomagensium electione & gloriosi regis Theodorici consensu, in pontificem consecratus fuisset, nimio dilectionis seruore, quem erga praedictum venerabile coenobium semper habuerat, priuilegij sui autoritatem eidem edidit, ut per succedentia tempora secundum sancti patris Benedicti regulam, & ut praecedentium regum, Clodouei videlicet & Clotarij, simulque Childerici & Theodorici priuilegiorum autoritates docent, ex semetipsis sibi perennibus temporibus abbatem eligerent. In qua etiam iustae alligationis verbo praesentes futurosque, qui ibidem Domino militaturi erant, constringit, ut sicuti sub eius regimine, ita & deinceps & ipsi & posterorum, secundum regulam sancti patris Benedicti fideliter Christo deseruiant. Quod si aliquando peccatis exigentibus aut negligentia pastoralis, a via rectitudinis & obseruatione regulae sancti Benedicti, in futuro deuiare conarentur aut cogentur, tunc conuocatio sanctorum sacerdotum, reliquorumque militum Christi unanimiter fieret, eorumque per consilium in pristinum reducerentur statum. Si vero haec pontificali autoritate postposita, qualibet cauillatione sinistram elegissent vitam ac conuersationem tenere, sub vinculo anathematis aeternaliter se damnandos scirent.

Facta est autem haec priuilegij autoritas sub anno Dominicae incarnationis sexcentesimo octogesimo secundo, Indictione decima, qui erat annus praefati gloriosi regis Theodorici tertiusdecimus, & praefati venerandi praefuli pontificatus annus quintus, in Synodo generali, Rothomago vrbe habita, vbi plurima Deo accepta & sanctae ecclesiae utilitatibus profutura disputata sunt. Affuerunt quoque & sancti pontifices, alijque venerabiles viri, ab ipso praecipuo praefule euocati, quorum subter tenentur nomina ascripta: Ansbertus archiepiscopus vrbs Rothomagensis, huic concilio praefui & subscripsi. Radbertus episcopus. Regulus episcopus. Airadus episcopus Carnotena vrbs. Ausoldus episcopus Picta uentis vrbs. Aquilinus episcopus Ebroicene vrbs. Cadoenus episcopus, Arnonius episcopus, Saluius episcopus, Desiderius episcopus, Fulcrannus episcopus, Iohannes episcopus, Vuillebertus episcopus, Gerebaldus episcopus Baiocassina vrbs, Taurinus episcopus, Annobertus episcopus Sagiensis vrbs, Gelsus abba, Andomarus abba, Seladio abba, Bosochindus abba, Genardus vicedominus gloriosus antefati magni pontificis. Ermentranus, Ferrocinus & Fortianus archidiaconi venerandi. Aderat quoque presbyterorum residentium & diaconorum circumadstantium magnus numerus. Ragnomirus lektor huius sancti Concilij gesta, & hanc priuilegij autoritatem, ipso sancto pontifice iubente, recognouit & subscripsit.

Confluentibus autem ad se praesentibus, seruentia Christi mandata, deuoto animo seruari semper horrabatur idem praesul venerandus, magnasque Christo gratias agendas commonebat, qui morte & resurrectione propria mortem nostram spe resurrectionis animauit, aeternam vitam offerens, discusso aeternae mortis horrore. Sicque vitam suadebat

Concordia
& charitas
quam
fuerit
studiosus.

Eius studium
erga Fontanelle
coenobium.

Floruit anno
Christi
682.

Synodus
Rothomagensis.

Constituta
vbi
oliqui
conuenerunt

debat tenendam, nè vitæ extrema timerentur. Inter reliqua autem bonitatis suæ opera, quæ in episcopatu gessit, qualiter etiã venerabile sancti antistitis Audoëni corpus Christo propitio in eminentiorem locum ecclesiæ S. Petri, quæ sita est in suburbano vrbis Rothomagensis, transfulerit, narrare aggredimur. Cùm itaq; de diuersis prouincijs plures congregasset artifices, cõdidit super eius sepulcrum repam miræ magnitudinis, preciosis metallis auri argentiq; decoratam, gemmisq; preciosis adornatam, sicut vsq; in præsens humano visui apparet. Constituta ergò die, in solennitate ascensionis Domini, sacerdotum ac monachorum reliquorumq; clericorum adunata multitudine, ipsum sacrum corpus leuari fecit cum reuerentia magna & hymnorum laudibus clero perfonante atque in abside præfati S. Petri apostoli ecclesiæ recondidit feliciter cum gaudio & honorificentia magna. Intererat autem in hoc sancto conuentu, inter alios viros venerandos, etiam clarissimus Genardus vicedominus, qui magna præparari fecit conuiuia, quia plebs innumera ad tam venerandi præfulis translationem sanctam vndiquè conuenerat. Completis autem Missarum solennijs, præfatus Genardus cum viris nobilibus, iussu sancti pontificis, ad conuiuandum refedit: pontifex verò clarus Ansbertus more solito cum peregrinis & pauperibus discumbens, cum ipsis epulari gaudebat. Nam ipsa die ministri officium gerēs, pauperibus & egenis obsequium in eorum refectioe humiliter exhibebat. Erat enim iucunda facie hilarique vultu, quia minister esse meruerat pauperum: immò Christi Domini, qui illis, qui pauperibus benignè faciunt, præmia se largiturum promisit æterna. Magna illi inter hæc aduenarum & hospitem cura. Aderat præterea munifico animo par substantia, pari fide ministrata. Et non solum indigentibus alimoniam tribuebat sufficienter, sed etiam tegumenta corporum & numismata largiter offerebat.

Transfert
corpus S.
Audoëni,

Infernit
pauperibus
ad mensam
sedentibus.

Hinc iam ex diuersis regionibus diuersarum personarum frequens ad eum concursus erat, quos per se & per probatos viros, & munere exhortationis, & benedictione pontificali Deo digna ditabat, & subsidia corporeæ necessitatis hilariter & sine defectu tribuebat. Mirabantur enim plurimi, vndè tam copiosa prodiret pij dispensatoris substantia. Nam etsi aliquando contigisset exhauriri dispensationis substantiam, fides tamen semper mansit solida. In prædicta verò sancti præfulis Audoëni translatione veneranda, omnes ciues propriæ vrbis Rothomagensis, necnon & habitatores monasteriorum circumadiacentium, clerici videlicet ac sanctimoniales, de dato ipsius præfulis venerando vbertim refici meruerunt. Facta que est deinceps per succedentia tempora in commemoratione beati pontificis Audoëni illius vrbis ciuibus hæc dies solenniter celebris. Ipse autem egregiæ conuersationis pontifex, semper reminiscens plebis sibi à Domino commissæ, frequenter iuxta ministerium sibi traditum, parochias circumibat proprias, prædicationis sanctæ rorem & piæ cõuersationis dulcedinem indefinenter eorum instillando mentibus. Qui etiam ad hoc diuini ministerij opus, probatæ conuersationis viros semper secum retinebat, quorum iuuamine fultus, populum sibi creditum æternæ visionis deduceret ad regnum. Sic vnus prædicationis gratia dispensatores multos habebat.

Visitat suã
dioccesin.

Sed humani generis hostis, æmulus semper bonorum, cuius inuidia mors propinata est homini, callidissima egit arte, vt vir splendidus mundo, splendidior in Christo, propria priuaretur pontificali sede, essetq; detrimentum plebis, ablatio tanti pastoris. Nam cùm inter principes Francorum sæua esset exorta discordia, ob multiformem regni diuisionem, callidus humani generis hostis malignorum contra Dei famulum sæuire fecit inuidiam, qui Pipino principi fraudulenter suggererent, præfatum virum sanctum aduersus eum contraria tractasse consilia. Decedente enim de ordine principatus Vuarratone illustri, & eius filio ac supplantatore nefando Gislemaro, Pipinus præfectoriæ administrationem Domino largiente adeptus est. Quo tempore incusatus apud ipsum principem, præfatus pōtifex sanctus, iussu eiusdem exilio deportatur in Altummontem monasterium, quod est situm in territorio Hannoniensi super Sambre fluuium. Cui tempore illo præerat venerabilis Halidulphus abba. Nullo extante crimine, humiliter exilij subiit ærumnam. Perueniēs verò ad præfatum cœnobium, cœpit assuetis sanctæ conuersationis ac piæ religionis operibus cunctis eiusdem loci habitatoribus monstrare lucis exempla. Quos quidem in diuina religione feruentes inuenit, sed infra parui temporis spatium exemplo & doctrina sua feruentiores reddidit. Etenim

Gene. 3.
Sap. 2.

Desertit
apud Pipin
num ab
æmulis.

Deportatur
in exilium.

iciu.

ieiuniorum instantia ac vigiliarum prolixa pernoctatione indefinenter se affligebat, orationum ac lachrymarum imbre assidue rigabatur. Cui omnipotens hanc contulit gratiam, ut vniuersi loci habitatores, cernentes eius in Christo imitabilem deuotionem, exemplò eum vnico diligenter affectu, nulloque temporis interuallo, opportunò eius abesse vellent colloquio. Nam & infra ipsius ambitum cœnobij plurima habitatorum vtilitati dictauit opera, quæ hodieque eorum necessitati manent vtilia. Sed verus futia hostis antiqui instigante, malignorum aduersus eundem virum Dei accensa est inuidia, qui prædicto principi iterum moliebantur suggerere, ut maiora ei inferret exilij detrimenta. Quapropter præfatum venerabilem patrem Halidulphum accersiens idem præclarus pastor, ad prædictum excellentissimum principem vnà cum alijs viris venerandis direxit, satisfaciens humiliter eius animi voluntari, adiciens etiam se non sua sponte episcopatus suscepisse gradum, sed iussione principum & electione ciuium humiliter suscepisse illud ministerium. Quapropter pergens prædictus cœnobij pater ad eundem inelytū principem, superno iuuamine fretus, petita concitè impetrare meruit. Reminiscens etiam idem princeps propinqui sui, sancti patris Vvandregisili, sub cuius sancta disciplina præfatus sanctus pontifex Ansbertus olim regulari ordine alitus fuerat, quacumque perperam gesta fuerant, clementer indulgit: insuper & ad sedem propriæ vrbs reuertendi licentiam tribuit. Sed nè hoc fieret, diuina vocatione præuentus est, ut in sequentibus dicemus.

Non potest
quiescere
inuidia.

Permittitur
redire
ad sedem
suam.

Rediens autem præfatus venerandus abba Halidulphus, mandata principis pandit. Ad hæc idem sanctus pontifex: Gratias tibi bone Iesu, qui dirupisti vincula serui tui, & tribuisti verba placentia in conspectu principis, & liberaisti me de manu insurgentium contra me, & iniecasti mihi etiam in hac exilij ærumna vincula amoris tui. Memorans verò, quod alicubi legerat, quia magni viri multa patiuntur, & ut alios pati doceant, nati sunt in exemplum: semetipsum in spiritu humiliato & animo contrito incessanter affligere non cessabat, offerens altissimo quotidianæ laudis holocausta dignissima. Nam si tempore persecutionis Neronianæ aut Decianæ interfuisset, nulli dubium, quia pro confessione Christi Domini nec vim ignium, nec laniatum bestiarum, nec eculei suspendium, postremò nec gladium pertimesceret persecutionum.

Sentiens verò ex reuelatione diuina, diem vocationis suæ imminere, (nam & angelicam super hoc meruit visitationem) misit iterum ad prædictum religiosum principem Pipinum humilem petitionem, ut licitum foret eius corporis membra ad cœnobium referri Fontanellense, vbi dudum regulari ordine Domino militauerat. Qui eius annuens petitioni, ut ita liberè fieret, exemplò concessit. Et licet pauci cum eo essent eius, plurimum tamen confortabantur à Domino: quia valde minus indigebat idem pater humano solatio, qui fruebatur angelico obsequio. Die enim quinto Iduum Februariarum, imminente vocationis suæ hora, conuocans fratres, celebrari sibi sacra fecit Missarum solennia. Deinde perceptione corporis & sanguinis Domini se muniens, ac sanctæ crucis vexillo se cunctosque circumstantes signans, somno vltimo exceptus, in mortis quiete dormiens, transijt feliciter è mundo, & ab angelicis choris anima eius sancta, generosa, sincera, & ab omni contactu mundi incontaminata, in consortium Sanctorum & felicitatis perpetuæ, in perpetuum collocanda, suscepta est.

Sub obitum
vult sibi
Missam ce-
lebrari, & se
munit Eu-
charistia
signoq; S.
Crucis.

Calli in ge-
nibus & cu-
bitis.

Calli in ge-
nibus & cu-
bitis.

Calli in ge-
nibus & cu-
bitis.

Calli in ge-
nibus & cu-
bitis.

Calli in ge-
nibus & cu-
bitis.

Calli in ge-
nibus & cu-
bitis.

Calli in ge-
nibus & cu-
bitis.

Calli in ge-
nibus & cu-
bitis.

Calli in ge-
nibus & cu-
bitis.

Calli in ge-
nibus & cu-
bitis.

Calli in ge-
nibus & cu-
bitis.

Calli in ge-
nibus & cu-
bitis.

Calli in ge-
nibus & cu-
bitis.

Calli in ge-
nibus & cu-
bitis.

Calli in ge-
nibus & cu-
bitis.

Calli in ge-
nibus & cu-
bitis.

Calli in ge-
nibus & cu-
bitis.

Calli in ge-
nibus & cu-
bitis.

Calli in ge-
nibus & cu-
bitis.

Calli in ge-
nibus & cu-
bitis.

Calli in ge-
nibus & cu-
bitis.

Calli in ge-
nibus & cu-
bitis.

Calli in ge-
nibus & cu-
bitis.

Calli in ge-
nibus & cu-
bitis.

Calli in ge-
nibus & cu-
bitis.

Calli in ge-
nibus & cu-
bitis.

Calli in ge-
nibus & cu-
bitis.

Calli in ge-
nibus & cu-
bitis.

Calli in ge-
nibus & cu-
bitis.

Calli in ge-
nibus & cu-
bitis.

Cum verò post lauationem corporis ad induendum illud ventum esset, inuenerunt in poplitibus genuum & brachiorum cubitis, ob prolixam precum instantiam, obduratam cutem. Sicque quod egerat viuens, mortificans membra sua, caro pandebat defuncta. Itaque sanctum illud corpus magna fidei ambitione vestitum est, ac desuper linteis ceratis obuolutum: quia ipse prædixerat hoc sibi à Domino impetratum esse, ut ossa sua in prædictum Fontanellense cœnobium tumulanda deferrentur. Sicut enim sanctis altaribus Christi assistere consueuerat, ita indui eum fratres curarunt. Sed cum sudarium cera litum, capiti eius imponere vellent, visus est aperuisse oculos, effigiem præferens viuentis, ita ut aliqui dicerent eum esse rediuuum. Nam ad specus faciei eius multum erat roseo perfusus colore. Quidam verò dicebant, pro sudario cera imbuto quasi indignatum esse. Viderunt enim non sine sua gloria, gloriam Dei in sancto suo triumphantem. Nam & illa exequiarum religio, fidei deuotio erat. Et tam latum erat talem habuisse patronum, quam graue talem amisisse. Postea sepelièrunt eum cum decore & honorificentia summa. Cum verò lampas, liquore olei plena, ante eius sepul-

Honorifica
eius sepul-
tura.

sepulcrum à fidelibus accensa fuisset, & die noctuque indefinenter non solum arderet, sed etiam redundaret, & hoc factum fratres mirarentur, ac diuinæ deputarent gloriæ, posuerunt aliud vas, in quo distillantia eiusdem olei diuinitus elati refunderetur. O magna & inclyta, pastor Ansberte clarissime, & felix gloria tua. Non enim indigebat meritum tuum signis probari, quia admirabilis & gloriosa tuæ conuersationis operatio, plena virtutibus, perpetuum sanctarum virtutum signum ministravit. Sed quid plura? Multa quidem signorum miracula in eodem loco per eum operari dignatus est Dominus.

Multa sunt
miracula.

Cum verò septem decemque dierum orbita finiretur, legati, qui ad præfatum principem directi fuerant, reuersi sunt, licentia ab eo accepta, ut licitum eis foret eum transferri, quòd ipsius decreuerat voluntas, nullo eius sanctæ ordinationi resistente. Cumque sepulcrum eius aperuissent, & putarent venerabile illius corpus ob tam prolixum temporis interuallum iam fœtere, tanta suauissimi fragrantia odoris inde manauit, quasi diuersis aromatum floribus ac balsami guttulis omnis repleretur ecclesia. Et cum fratres, qui ad eum visendum ex propria prouincia aduenerant cum his, quos secum in exilio habuerat, ablatis ab eo vestibus, cum quibus in sepulcro reconditus fuerat, mutare eas vellent, noua eum indumenta indui cupientes, veluti fecerunt, inuenerunt in brachijs eius signum Dominicæ crucis, rosei coloris similitudinem gerens, ut patenter cunctis daretur intelligi, quia cuius arma viuens portauerat in corde, eius stigmata defuncti monstrarentur in corpore. Indutum deinde veste pontificali, positumque in lectica, prælatis ante ipsum aromatibus & incenso, susceperunt illud venerabile corpus ciues, qui aduenerant, Rothomagenses, monachi que cœnobij Fontanellensis: sicque gestantes onus, ouantes flentesque arripiunt iter. Comitabatur etiam prædictus venerabilis Halidulphus abba, cum plurima suorum frequentia monachorum, ac plebe innumera vtriusque sexûs, cum sanctæ crucis vexillis diuersis, cereis que ac lampadibus, hymnorum nihilominus canticorumque diuinorum carmina in eius laude dulci modulatione canentes, & in dissonis diuersarum linguarum choris, amorem consonum habentes: quia ut valde lætum erat, talem habuisse patronum: ita suaue, recepisse patronum. Et cuius ossa sancta venerabiliter gestabant in terris, in cœlestibus eius sibi patrocina confidebant adesse. His fidelium turmis populorum preciosi confessoris venerabile corpus stipatum, & canticis honoratum, usque ad Fontanellense perlatum est cœnobium. Halidulphus tamen venerabilis abba vnâ cum comitibus sancti itineris, qui sibi famulabantur, usque ad Venittam villam regiam, quæ sita est in pago Bellouacensi secus fluiuium Iseram, cum ingenti reuerentia profectus est.

Signi Domini
crucis in
brachijs defun-
cti.

Cum multo honore
corpus eius
ducitur ad
Fontanellense
cœnobium.

Cum autem iter cœptum carpentes, in villam, quæ dicitur Solemnium, quæ est posita super fluiuium Saue in territorio Hannoniensi, causa hospitij, ob prolixum itineris fatigationem & refocillationem sui diuertissent: ibi accurrit quidam homo, filiam portans propriam, paralytico morbo membris dissolutam, quæ nec pedibus incedere valebat, sed quasi mortua videbatur, clamans, magnisque precibus flendo merita sancti præfulis implorans Ansberti, ut vnicam eius sanaret filiam. Cumque à ministris & custodibus sanctissimi corporis secus feretrum ipsius ea permissa fuisset nocte morari, totaque nocte illa vigilijs ac hymnis insisterent diuinis, manè factò, inuenit eam pater eius sanam. Atque ita gaudens, gratesque omnimodas Deo ac sancto persoluens præfuli Ansberto, cum filia propria ouans redijt in sua. Quam mirabilis Deus in sanctis suis, qui per famuli sui Ansberti gloriosam merita, huiusmodi fecit miraculum?

Paralytica
curatur.

Cum ergò haberent loca denominata, ad quæ manendi gratia declinare debuissent, ad quandam accedentes villam, optabant in ea requiescendo venturam transigere noctem. Sed cum ad eam diuertere vellent, sanctissimi præfulis venerabile corpus veluti onus ingens inter manus ferentium immobile mansit. Dein addentes maiora hominum solatia, sed nihilominus, ut prius, immobile erat. Cumque diuinitus hoc intellexissent astitari, aliamque itineris se conuertissent in partem, illicò motu celeri, comitante virtute diuina, peruenerunt ad locum aptum, & ut creditur, Deo sanctoque antistite dignum ad manendum. Ac sic deinceps per cuncta pij itineris loca tribuit omnipotens cœgrua seruis suis adminicula, ad famuli sui membra deferenda. Venientes verò ad præfaram villam Venittam, illic affuerunt obuiam sancti præfulis corpori com-

Corpus sancti non potest loco moueri.

comprovinciales vr̄bis Rothomagensis ep̄scopi & sanctorum cœnobiorum patres, cum venerabili Domini clero, propinquisque eiusdem sancti pontificis, ac innumerabili vulgo vtriusque sexus cum deuotione magna: cœperuntque ante illud ire psallendo. Indeque Halidulfus venerabilis abbas cum comitibus itineris sui, ad * propria reuertitur cœnobij habitacula.

Illud quoque miraculum, quod in Fraxundo villa, quæ sita est in pago Bellouacensi, per eundem Christi famulum gestum est, placuit conscriptionis stylo tradere. Cumque ad eandem villam eius delatum esset sanctum corpus, illuc quædam mulier à propinquis catenata, quæ spiritu vexabatur immundo, perducta est. Clamabatque per obsequiam mulierculam spiritus immundus: Cur introduxistis, inquit, in hanc prouinciam Ansbertum, seruum Iesu Christi Domini, qui me à proprijs expellit sedibus? Cumque appropinquasset eadem mulier, & tetigisset pallium, quo tegebatur gestatorium, clamans voce magna, meritis sancti Ansberti pontificis statim euomit cum cruore sanguinis inimicum humani generis. Factumque est ibi grande miraculum. At illa gratias agens omnipotenti Deo & sancto Anberto, per quem fuerat à pestifero spiritu curata, reuersa est ad sua. Benedictus Christus Dominus, rex omnium seculorum, creatorque ac conseruator omnium sanctorum, qui ob famuli sui merita, talia dignatus est patrare miracula. In eadem denique villa ecclesia in honorem sancti Ansberti ep̄scopi à fidelibus est ædificata, eiusque grabatum in eadem ecclesia multo tempore mansit, signaque virtutum ob merita eiusdem sancti ibidem sunt diuina.

Cum verò iam transiret dies viginti & eo amplius, venerunt in Rothomagensis territorium, in locum, qui dicitur Paldriacus. Illicque cunctipotens Dominus, per merita eiusdem sancti antistitis, simile superiori dignatus est ostendere miraculum. Nam mulier quædam à dæmone arrepta, à parentibus proprijs ad sancti patrocinia querenda, vinculis constricta, perducta est. Quæ cum peruenisset ad grabatum, vbi sancti seruabatur corpus, ac tetigisset linteum, quo operiebatur, magnas dans voces ad sidera, illic gratia Dei ac meritis sancti Ansberti, à dæmonio liberata ac sanissima effecta, incolumis proprii iuris repedit ad habitacula. Sit Deo nostro gloria & honor & imperium, qui sic miraculorum signis in sancti antistitis meritis triumphat. Hic verò locus, in quo omnipotens istud fecit miraculum, erat patrimonium quorundam illustrium virorum, Bertholdi scilicet & Radamasti, distans à cœnobio Fontanella millibus quatuor. Fertur verò, quia cum inde eleuare corpus sanctissimum conarentur, ita mansit immobile, quasi clavis ac retinaculis ferreis saxo niteretur ingenti. Cumque moueri non posset, talia possessor loci Radamastus intulisse dicitur: Eugè Ansberte, serue Christi fidelis, collocatus inter agmina Christicolarum, memento nostri, quos in vita dilexisti, quosque seculi impugnant gaudia. Hic iam nobis te Christus reducit: idcirco hoc prædium offero omnipotenti Deo, tibi que præsul sanctissime cedo per cuncta seculorum secula.

Ipsè verò Radamastus, vir honoratus, eiusque frater Bertholdus cuncta, quæ possederant in prædijs ac mancipijs, ex templo deferunt, ac beato antistiti Anberto, scique simul cœnobio tradunt Fontanellæ. Sicque iugum libertatis excutiunt, ac iugum Dominiæ seruitutis subditis ceruicibus illic suscipiunt, monachicè pariter assumentes nomen & habitum. In præfata verò possessione eorundem virorum, scilicet in via publica & lapidibus strata, quæ iuxta eam jacet, ac Rothomagensem deducit ad urbem, vbi sanctissimi pontificis Ansberti venerabile pausauerat corpus, in honorem & memoriam ipsius à fidelibus crux ponitur lignea, vbi infirmi à diuersis languoribus, Domino largiente, meritis sancti Ansberti plura frequenter perceperunt sanitatum munera. Vbi circa diem pausatationis siue aduentus eius ad eundem locum, quod est quinto Idus Martij, ad honorem & intercessionem eius plebes innumeræ pia Domino solenniter persoluentes vota, vigiliarum videlicet ac diuinorum hymnorum, donorumque diuersorum, consuunt cum deuotione summa. Atque ibidem per merita ipsius multa assidue sunt miraculorum signa, quæ magnitudine sui, relatoris transcendunt scientiam. Ibi enim amissio corporæ lucis visum, ariditas gressum, ac retinacula lingue, verborum seriem, officiumque diu negatum aurium, recipit auditum, dæmonumque frequens ab humanis corporibus fit expulso.

Redeunte autem tempore die sexto Iduum Aprilium in eodem loco, vbi sancte crucis

Dæmonia
ca liberatur
meritis S.
Ansberti.

Alia item
dæmoniaca
sanatur.

Corpus san-
cti iterum
hæret im-
mobile.

Bertholdus
& Radama-
stus, viri il-
lustres, per-
tinent mona-
sterium.

Crux lignea
statuitur.

Multa sunt
miracula
meritis S.
Ansberti.

cis vexillum fuerat erectum, mulier quædam, quæ per multa annorum curricula contracta extiterat, cum fide recta ad eundem pergens locum, pristinae sanitati est reddita: tellusque, quam diu debiles non prefferant gressus, est stupefacta, se ab inualidis quondam tam subito contingi vestigijs. Agamus grates Deo nostro innumeras, qui propter iam dicti famuli sui merita, talia dignatur monstrare miracula. Sequenti quoque tempore in præfato loco ecclesia est constructa, in honorem sancti Ansberti præfulis, augusto & polito opere, à venerabili Hilberto abbate, successore eiusdem sancti patris in ordine regiminis.

Secundum his omissis, ordinem translationis præfati famuli Christi, conscriptionis prosequamur stylo. Peruenientes denique cum corpore eius, qui eum transferebant, ad cœnobium Fontanellam, intulerunt illud in ecclesiam sancti apostoli Pauli. Flebant autem senes & iuvenes: flebant pueri & infantes, omnisque monachorum chorus. Postea verò accessit venerandus abba Hilbertus ad venerabile corpus, assumptis secum probatæ vitæ fratribus, ac merito sanctitatis ornatis, æstimans illud ob tam prolixum intervallum temporis (nam dies tricesimus instabat) subito foetere. Cumque sanctum illius caput velamine operum denudassent, tantæ suavitatis fragrantia inde manavit, veluti si diversorum aromatum ac thymiamatum odoribus universa completeretur ecclesia. Nam & facies illius ita in ruborem erat versa, quasi in sopore esset, viventis effigiem gerens. Multi quidem sancti præfules & patres venerandi, reliquumque vulgus contemplati sunt: quia universis, qui affuerant, fuit permissum hoc cernere stupendi miraculi signum. Deinde cum omni diligentia & timore in sindone munda ac pallio involutum, eius venerabile corpus posuerunt in sepulcro, quod eidem præparauerant in eadem ecclesia sancti Pauli apostoli, cum laudibus iuxta sanctissimi patris Vuandregisili sepulcrum ad eius læuam, die quinto Iduum Martiarum, sub anno sexcentesimo nonagesimo quinto incarnationis Domini Dei nostri Iesu Christi: cui est honor & potestas, decus & imperium per infinita secula seculorum, Amen.

Nota odorem & colorem tantum diu defuncti corporis.

DE S. SCHOLASTICA sorore beatissimi Benedicti Abbatis quædam habentur in eiusdem sancti Abbatis Vita cap. 33. & 34. Extat ea Tomo 2. mensis Martij die 21.

VITA S. AVSTREBERTHÆ VIRGINIS, PRIMÆ ABBATISSÆ PAULIACENSIS, GRAVITER ET religiosè conscripta ab eius fratre equali.

Postquam vniuersalis Dominus, humanæ salutis author pariter ac redemptor, Gallorum feralia suæ ditioni subiugavit colla, quartus à Clodoueo, qui primus Christianæ religionis normam, beato Remigio tradente, suscepit, Dagobertus gloriosus princeps, nobilitate clarus, potentia præpotens, armis strenuus, regi regum Christo factus deuotus, regni Francorum, Deo sibi suffragante, suscepit habenas. Cuius tempore velut palma in Gallijs sancta mater refloruit Ecclesia, diuersis sanctorum sacerdotum monachorumque virtutibus adornata, ac Deo dicatarum virginum, ut iuxta veridicam Pauli apostoli sententiam, vbi hæc tunc abundauerat delictum, superabundaret gratia. Inter quos velut sidus cæteris micantius vir Domini Philibertus, monachorum egregius pastor, cœnobiorum nobilis fundator, in saltu Gemmeticensi, ex prædicti regis Dagoberti largitione, monasterium à primo lapide fundauit, construxit, ac Deo famulantium monachorum nobili congregatione ornauit. Qua etiam tempestate, eius bonitatis fama succrescente, largitione cuiusdam illustri viri, nomine Amalberti, in fundo, qui Pauliacus nuncupatur, aliud cœnobium struxit, distans à præfato Gemmeticensi millibus ferme decem, vbi ancillarum Dei haud paruam congregationem adunauit.

Religio floret in Gallijs sub Dagoberto. Rom. 5.

Pauliacen cœnobium constructum.

Erat eodem tempore in palatio sæpediti principis Dagoberti vir honestate vitæ valdè